

Selimiye Cami – Edirne

TEMEL KAVRAMLAR

- Sûfi
- Tasavvuf
- Tarikat
- İlmîye
- Seyfiye
- Kalemîye
- Tekke
- Zaviye
- Arif
- Külliye
- Bedesten
- İmarethane

- ⇒ ANADOLU'NUN İSLAMLAŞMASI
- ⇒ OSMANLI'DA İLİM VE İLMİYE SINIFI
- ⇒ OSMANLI'DA SÖZLÜ VE YAZILI KÜLTÜR
- ⇒ OSMANLI'DA ZANAAT, SANAT VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

ANADOLU'NUN İSLAMLAŞMASI

Sûfiler Ve Âlimlerin Öğretilerinin Anadolu'nun İslamlaşmasına Etkileri

- ❑ XI. Yüzyıl başlarında Horosan'a gelen Oğuzlar, bu tarihten sonra Anadolu'ya iskân amaçlı seferlerde bulundular.
- ❑ Bu seferler sonrası Anadolu'da Türk İslam Medeniyeti yayılmaya başlandı.
- ❑ Büyük Selçuklular, dini ve siyasi saldırılara karşı tebaanın bilinçlendirilmesi amacıyla **Nizamiye Medreselerini** açtı.
- ❑ Aynı ilmi düşünce Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde devam etti.
- ❑ İslamiyet sonrası Türklerdeki Tasavvuf düşüncesi iyice gelişti.

Tasavvuf:

- ◆ İslam'ın temel prensiplerine dayanarak nefsi arındırma, ahlaki güzelleştirerek dinî yaşama, ruhun yücelmesine ve kemale ermesine çalışarak Allah'a ulaşma ilmidir.
- ◆ Tasavvuf yolunda giden kişiye "**mutasavvıf**" veya "**sûfi**" denir.

Tarikat:

- ◆ Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Allah'a ulaşma ve onu tanıma yollarından her biridir.
- ◆ **Mevlevi** ve **Bektaşî tarikatı** gibi.

- ❑ Moğol saldırıları sonrası Anadolu'ya gelen Türkmenler sayesinde Anadolu tam bir kültür merkezi haline geldi.
- ❑ Pek çok sûfi ve âlim bu devirde yetişmiş ve öğretileriyle halkın yaşamına ışık tutmuşlardır.

Bu sûfi ve öğretileri özetle şunlardır:

HOCA AHMED YESEVİ

- **Pirî Türkistan** olarak anılır.
- **Divân-ı Hikmet** adlı eseriyle İslamiyet öğretisinde söz sahibi oldu.
- **İslam medeniyetine girmeye başlayan Türk boylarına İslami bilgileri öğretti.**
- Birçok derviş yetiştirerek onları manevi fetihler için Anadolu'ya gönderdi.
- Anadolu'nun İslamlaşmasında büyük rol oynadı.

Sözü didar isteyen herkes için söyleyip,
Canı, cana bağlayarak damarları ekleyip,
Garip, fakir, yetimlerin gönlünü avlayıp,
Gönlü bütün kimselerden eyledim işte.

dizeleri ile insanları eğitime, onlara erdemli davranışlar kazandırma, yardımlaşma ve dayanışma duygularını yaymayı ilke edindi.

**Kanımla yükselecekse
Hz. Muhammed'in dini, alın kılıçla
doğrayın beni**

Fatih Sultan Mehmet

HACI BEKTAŞ-İ VELİ

- **Yesevîlik tarikatının** en büyük savunucularındandır.
- Anadolu'da bir zaviye kurarak halkı aydınlatmaya çalıştı.
- Fikirlerini "**Makalat**" adlı eserinde topladı.
- **Halifelerini** *Balkanlara, Rumeli'ye göndererek, buradaki halkın İslamlaşmasına katkı sağladı.*
- **Geçtikleri dağlara, nehirlere** *Orta Asya'daki coğrafi isimleri verdiler.*

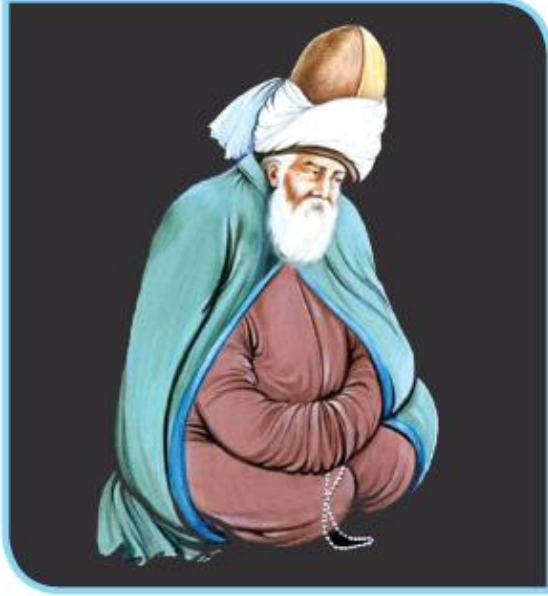
Abdal, Hak'ka hayran olandır.
Adâlet her işte, Hak'kı bilmektir.
Âdem suretinde olan herkes, Âdem değildir.
Âdem'in Âdemliği; akıl, hayâ ve ilim iledir.
Âlimlere ve kendini bilenlere, alçak gönüllülük yaraşır.
Allah ile gönül arasında perde yoktur.

dizeleri ile Allah'a yakın olmaya, güzel ahlaka ve ilmin önemine vurgu yaptı.

**Tembeller tarih yapamaz; tarihe
boyun eğerler.**

Peter Aberlard

MEVLÂNÂ CELALEDİN RÛMÎ

- XII. yüzyıldan itibaren *Anadolu şehirlerinde Müslümanlarla Hristiyanlar* bir arada yaşamaya başladı.
- **Mevlânâ Celâeddîn-i Rûmî** öğretileri ile tüm insanlığa kucak açtı.
- **Mevlânâ'nın cenazesine Konya'da Hristiyan ve Yahudileri de katıldı.**

Altın gümüş kaydı, yeter, ey oğul!

Bu bağları çöz de, azat ol, kurtul!

Bir denizi, bir testiye doldursan,

Kısmetten fazlasını almaz, ey can!

Sözleri onun her kesim tarafından sevilmesine, kendisine saygı duyulmasına vesile oldu.

- ✓ XIII. yüzyılda tasavvuf ilmi ile yoğrulan sûfiler, gittikleri yerlerde halka manevi destek verdiler.
- ✓ Terk edilen, yıkılan yerleri yeniden imar etmeleri gibi dinî ve ilmî çalışmalarda bulundular.
- ✓ Bu yüzden sultanlar ve devlet adamları da vakıflar kurarak onları desteklediler.

AHİ EVRAN

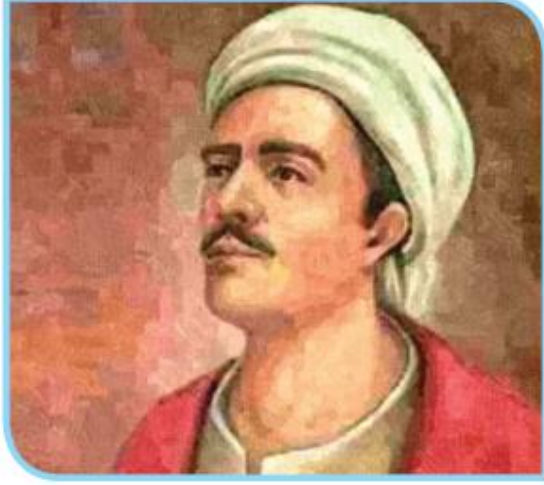
Ahi Evran / ANTALYA

- **Ahiliğin kurucusu** ve *Türk ve İslam dünyasının önemli sûfilerindendir.*
- Türkiye Selçuklu Devleti'nin desteğiyle **Fütüvvet teşkilatından** esinlenerek Kayseri'de **ilk Ahi teşkilatını** burada kurdu.
- XIII. yüzyıl başlarında Ankara ve Kırşehir daha sonra da Anadolu'ya yayıldılar.
- Osman Bey, **Şeyh Edebalı**'nın kızıyla evlenerek Ahililerin desteğini aldı.
- **Bursa'nın fethinde Şeyh Edebalı'nın yeğeni Ahi Hüseyin'inde bulunması ilişkileri güçlendirdi.**
- Osmanlı'ya askeri ve manevi destekleri oldu.
- **Ahilik;** dürüstlüğü, sevginin, dostluğun, yardımlaşmanın, hoşgörünün, bilginin ve dayanışmanın sanat ile birleşimidir.
- İşçinin, çalışanın, üretenin, namuslu kazancın, namuslu ticaretin ve adaletli yönetimin simgesi oldu.

Mütefekkirlerin aydınlatmadığı toplumu, şarlatanlar aldatır.

Condorcet

YUNUS EMRE

- Türkiye Selçuklularının son dönemlerinde Anadolu'da yaşamış **Sufi**'dir.
- **Eserlerinde sade bir Türkçe kullandı.**
- "Yaratılanı severim Yaratan'dan ötürü"
"Sevelim sevillelim, dünya kimseye kalmaz."
öğretisi, insanlar arasında sevilip kabul gördü.
- **Dizeleri, iyilik ve dostluğa yöneliktir.**
- Halk arasında "**Bizim Yunus**" olarak tanındı
- **Farklı bölgelerdeki halklar Yunus Emre'nin mezarının kendi şehirlerinde olduğunu iddia etti.**
- **Bu durum O'nun ne kadar sevilip sahiplenildiğinin kanıtıdır.**

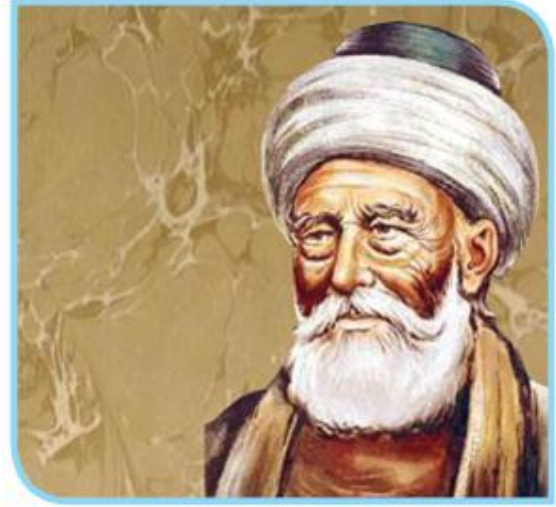
Benim bunda kararım yok, ben bunda gitmeye geldim.

Bezirgânım malim çok, alana satmaya geldim.

Ben gelmedim dava için, benim işim sevi için.

Dostun evi gönüllerdir, gönüller yapmaya geldim.

HACI BAYRAM VELİ

- **Bilim ve tasavvufa uğraştı**
- **Müderislik ve Tasavvuf yolunda birçok öğrenci yetiştirdi.**
- Sevenlerine el sanatlarını öğrenmeyi tavsiye etti.
- Birlik, beraberlik, dayanışma ve yardımlaşma için çok çaba harcadı.
- Anadolu'da konar-göçer Türkmenlerin yerleşik hayata geçmelerini sağladı.
- Anadolu'da Türk İslam birliğini sağlamada büyük katkıları oldu.
- **Anadolu'nun dört yanına gönderdiği Eşrefoğlu Rûmî gibi talebeleri ile Türk İslam dünyasına büyük hizmetlerde bulundu.**
- Hacı Bayrâm-ı Veli'nin öğretilerinden bazıları şunlardır:

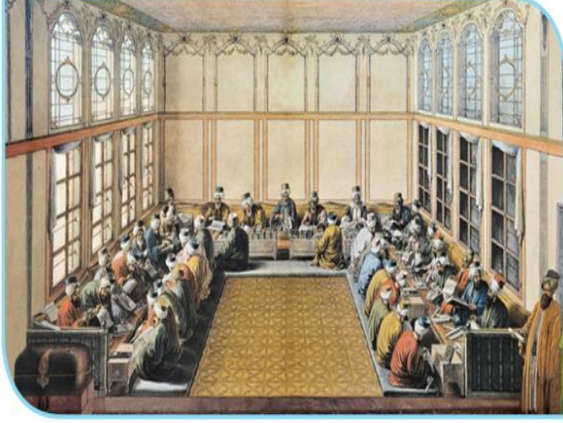
• İlmî bir konuyu özüne göre düşününüz, öyle karar veriniz, dıştan görünüşe bakıp yanılmayınız.

• Ayıp ve kusurlarını gördüğünüz arkadaşlarınızın, komşularınızın, sırlarını ifşa etmeyiniz. Çünkü gördüğünüz bu sırlar, size emanettir. Emanete hıyanet ise çirkin bir harekettir.

• Hiddet ve kin, hakikatleri gören gözleri kör eder. Öfke, iyi düşünmeyi daraltır, yanlıtır.

OSMANLI DEVLET İDARESİ

Osmanlı Devlet İdaresini Oluşturan Unsurlar

Divân kâtiplerinin çalışmaları ile ilgili tablo

- Osmanlı devlet idaresi üç bölümdür.

- ⇒ **Seyfiye** (askerî bürokrasi)
- ⇒ **Kalemiye** (sivil bürokrasi)
- ⇒ **İlmiye** (din, eğitim ve hukuk bürokrasisi)

- Üyeler Müslüman olmak zorundadır.
- Bu sistemle Osmanlı Devleti güçlü bir merkezî otorite kurdu ve üç kıtaya hükmetti.

SEYFİYE (Askeri Bürokrasi)

- Kılıç sahibi anlamına gelen askerî sınıfı temsil ederlerdi.

Divan'daki Temsilcileri	Taşra'daki Temsilcileri
Vezir-i Âzam	Beylerbeyi
Vezirler	Sancakbeyi
Kaptanı Derya	
Yeniçeri ağası	

Kalemiye (Sivil Bürokrasi)

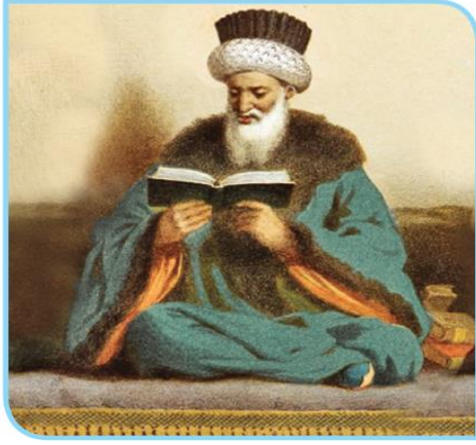
- İdari ve mali işlere bakarlardı.
- Devletin iç ve dış yazışmaları, hazine arazileri ile ilgili kayıtların tutulması ile ilgilenirdi.

Divan'daki Temsilcileri	Nişancı:
Nişancı	⇒ Ferman ve Beraatlara tuğra çeker
Defterdar	⇒ Padişahın tuğrasını taşır.
Reis'ül Küttap	⇒ Tımarların dağıtımından sorumludur.
	Defterdar:
	⇒ Anadolu ve Rumeli Defterdarı olmak üzere iki bölümdür.
	Reis'ül Küttap:
	⇒ Nişancıya bağlı Kâtiplerin başıdır.

İLMİYE (Din, Eğitim ve Hukuk Bürokrasisi)

- Medreselerde iyi bir eğitim gördükten sonra divanda ve diğer idari birimlerde görevlendirilirlerdi

Divan'daki Temsilcileri	Şeyhülislam:
Şeyhülislam	⇒ Alınan kararların dine uygunluğunu denetler "FETVA"
Kazasker	⇒ Müslüman olması şart
	Kazasker:
	⇒ Adalet, eğitim ve kültür işlerinden sorumludur.
	⇒ Divândaki davaları karara bağlarlar.
	⇒ Şehir ve kasabalarda ise kadılar görev yapardı.

Kadı (Temsilî resim)

- ❑ **Kadılar**, adli işler dışında evlenme, boşanma, vakıf kurma, kiralama, vekâlet verme, alım satım gibi işlemlerin karara bağlanması gibi görev ve sorumlulukları da vardı.
- ❑ **Kararlar şeriye defterlerine kaydedilirdi.**
- ❑ Çözemediği davaları, halkın istek ve şikâyetlerini ise merkeze yani divana iletirlerdi.
- ❑ Buldukları kazada **belediye hizmetlerini** de yerine getirirlerdi.
- ❑ Ticaret işlerini denetler, günlük hayatın sorunsuz şekilde yürümesini gözetirdi

Şeri hukuk

İslam hukukudur.

Özü Kur'an-ı Kerim, hadis, icma ve kıyasa dayanmaktadır.

Osmanlı'da şeri hukuk sadece Müslüman halka uygulanırdı.

Örfi hukuk

Türk gelenek ve göreneklerine uygun kurallardır.

Padişahların buyrukları da örfi hukuk kapsamına girmektedir.

Vakıf

Bir hizmetin (sağlık, eğitim, vs.) gelecekte de yapılması için belli şartlarla ve resmî bir yolla ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülk ya da para.

OSMANLI EĞİTİM KURUMLARI

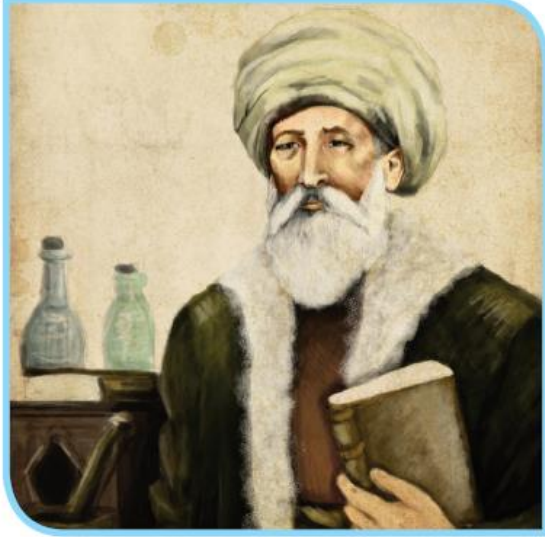

Orhan Gazi Medresesi - İznik

- ❑ **Farklı milletler** bulunan Osmanlı'da eğitim önem arz etmekteydi.
- ❑ Eğitim - öğretimin **temel kurumu medresedir.**
- ❑ Dinî bilimler yanında *tıp, matematik, fizik, kimya, tarih, coğrafya* eğitime de verilirdi.
- ❑ Burada yetişenler *ilmiye sınıfında* görev alırdı.
- ❑ **İlk Osmanlı medresesi** Orhan Bey Dönemi'nde İznik'te açıldı.
- ❑ Fetih sonrası *bir kiliseyi camiye ve bir manastırı da medreseye dönüştürdü.*
- ❑ **Mevlânâ Davud el-Kayserî**'yi müderris olarak atadı.
- ❑ Bursa fethi sonrası, **"Lala Şahin Medresesi"** inşa edildi.
- ❑ **"Hüdavendigâr Medresesi"** I.Murat döneminde hizmete girdi.
- ❑ **Padişahlar** Bursa ve Edirne'de birçok medrese inşa ettirdi.
- ❑ **Eğitimini tamamlayanlar müftü, kadı, doktor, astronom, müderris (öğretmen)** oldu.
- ❑ **Tekke ve zaviyelerdeki arifler de** eğitimin önemli parçasıdır.
- ❑ Tekkelerde, tasavvufta yetişip, kemâle ermiş kişiler(arifler) *halka dinî ve ilmî konularda eğitim verdiler.*
- ❑ Kuruluş döneminde *büyük imkânlara sahip oldular.*

TÜRK DÜNYASINDA YETİŞMİŞ BAZI BİLİM İNSANLARI

AKŞEMSEDDİN (1390-1459)

Akşemseddin (Temsilî resim)

- ❑ Hacı Bayram Veli'nin müritlerindedir.
- ❑ **Fatih Sultan Mehmet**'in de lalası ve danışmanıdır.
- ❑ Çocukları, öğrencileri ve müritleriyle birlikte fetihle yer aldı.
- ❑ **Ayasofya'da ilk cuma namazını** kıldırdı.
- ❑ **Amasya ve Osmancık medreselerinde tıp, eczacılık ve tasavvuf alanında** çalışmalar yaptı.
- ❑ Ruh hastalıklarının tedavisinde başarılı oldu.

- ⇒ **“Maddetü'l- Hayat”** adlı eserinde ilk defa bazı hastalıkların, tohum adını verdiği mikroplardan kaynaklandığını öne sürdü.
- ⇒ **Pasteur (Pastör)'den** çok daha önce bazı hastalıkların kalıtım yoluyla geçtiğini söyledi.

ULUĞ BEY (1394-1449)

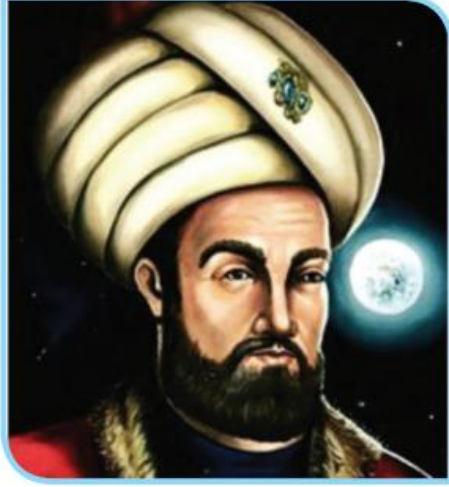
Uluğ Bey Medresesi girişinde yer alan, Uluğ Bey ve öğrencilerinin bilimsel çalışmalarını anlatan heykel – Semerkant / Özbekistan

- ❑ **Timur'un torunu ve Timur Devleti'nin dördüncü hükümdarıdır.**
- ❑ **Matematik ve astronomi** alanında çalışmalar yaptı.
- ❑ **Semerkant'ta medrese ve rasathane** inşa ettirdi.
- ❑ Burada kullanılan en önemli gözlem araçlarından birisi **Güneş'in meridyen geçişlerinin ölçüldüğü 50 m yüksekliğindeki “meridyen kadranı”** idi.

Semerkant Rasathanesi

ALİ KUŞÇU (1403-1474)

Ali Kuşçu (Temsilî resim)

- ❑ İlk öğrenimini **Semerkant'ta** yaptı.
- ❑ Bursalı Kadızade Rumî ile Uluğ Bey'den matematik ve astronomi dersleri aldı.
- ❑ Hazırladığı bir eseri Uluğ Bey'e sundu.

- ⇒ Eser, "Ay'ın, Toprak Şekillerine Dair Risaleler" adını taşıyordu.
- ⇒ **Semerkant Rasathanesinde müdürlük** yaptı.

- ❑ Uluğ Bey'in, suikaste uğramasıyla hac bahanesi ile Semerkant'tan ayrıldı (1449).
- ❑ **Tebriz'de Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan**'ın hizmetine girdi.
- ❑ 1473 Otlukbeli Savaşı sonrası **Fatih Sultan Mehmet'in davetiyle** İstanbul'a yerleşip **200 akçe maaşla Ayasofya Medresesi müdürlüğü** yaptı.
- ❑ **Türkiye'deki ilk ve gerçek astronomi hocasıdır**

- ✓ *İstanbul'a gelirken yolda hazırladığı "**Muhammediye**" adlı matematik konulu bir eseri Fatih Sultan Mehmet'e sundu.*
- ✓ *Otlukbeli Savaşı sırasında yazdığı astronomiyle ilgili bir risalesine ise uğur niyetine "**Fethiye**" adını koydu.*

OSMANLI'DA SÖZLÜ VE YAZILI KÜLTÜR

OSMANLI'DA SÖZLÜ VE YAZILI KÜLTÜRÜN TOPLUM HAYATINA ETKİLERİ

- Nesliden nesile önce kişiye ait ve sonra toplumun ortak ürünü hâle gelerek o toplumun inanç, dil ve geleneklerini yansıtır.

Sözlü ve yazılı kültürün gelişimi

- **İslamiyet öncesi destanlar, okunan şiirler**, sözlü edebiyat ürünlerindedir.
- **Orta Asya sözlü kültürü**, *Anadolu ve İslam kültürüyle birlikte yeni bir sözlü kültür geleneği oluştu.*
- Eski Türk destanlarının şiirlerindeki **vatan sevgisi, kahramanlık temaları Anadolu sözlü kültüründe yeniden şekillendi.**
- Bu şekillenme *cihat ve gaza hareketlerini* hızlandırdı.
- **Kuruluş aşamasındaki padişahlar sözlü kültür taşıyıcıları olan âşık ve ozanlara ilgi gösterdi.**
- **Saz şairleri**, usta-çırak ilişkisiyle *kahvehaneler, panayırılar, köy odaları gibi yerlerde* şiirleri, anlattıkları hikâyeleri ve destanlarla sözlü kültür geleneğini yaşattı.
- **Asker saz şairleri** okudukları kahramanlık şiirleri ile orduyu manen güçlendirdi
- **Osmanlı esnaf teşkilatı saz şairleri** ise sözlü edebî geleneği koruyarak âşıklar zümresinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

- ◆ Koçaklamalarıyla tanınan Köroğlu aynı zamanda en önemli saz şairidir.
- ◆ Köroğlu'nun Bolu Beyi'ne karşı yapmış olduğu mücadele; yiğitlik ve kavganın, haksızlığa karşı duruşun simgesi hâline gelerek şiirlere, türkülere konu olmuştur.

Köroğlu heykeli – Bolu
(Heykeltıraş Murat Mansurov)

*Benden selâm olsun Bolu Beyi'ne
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
At kişnemesinden, kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir*

*Düşman geldi tabur tabur dizildi
Alnımıza kara yazı yazıldı
Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Eğri kılıç kında paslanmalıdır.*

*Köroğlu düşer mi eski şanıdan
Ayırır çoğunu er meydanından
Kırat köpüğünden düşman kanından
Çevrem dolup şalvar ıslanmalıdır.*

- XV. yüzyılda sözlü edebiyat ürünü halk hikâyeleri önemli bir yer tutar.
- Destan ve şiir geleneği

⇒ Züleyha
⇒ Ferhat ile Şirin
⇒ Arzu ile Kamber

gibi aşk hikâyeleri halk arasında çok tutuldu.

- Konusunu İslamiyet'ten alan halk hikâyeleri de uzun yıllar köy misafirhanelerinde, camilerde, tekkelerde, kiraathanelerde okundu.

- Anadolu köy odalarında okunan bu eserler çocuklar tarafından ezberlenip başka muhitlere sözlü olarak aktarıldı.

- ✓ **Yazıcıoğlu Mehmed'in** Hz.Muhammed'i anlattığı Muhammediyye eseri halk arasında Kur'an-ı Kerim'den sonra en çok okunan kitap özelliğini yüzyıllarca korudu.
- ✓ **Sözlü halk kültüründe** ezbere okundu.
- ✓ **Medreselerde** ders kitabı olarak da okutulmuştur.

- **Sözlü kültür** en iyi örneklerini **gösteri sanatlarında** vermiştir.
- Köy seyirlik oyunları

⇒ **Kukla**
⇒ **Karagöz**
⇒ **Meddah**
⇒ **Orta oyunu**

sözlü kültürel geleneğin en zengin unsurlarını taşıyan tiyatro örnekleridir.

- Osmanlı'da insanları bir araya getiren eğlence unsuru olmuştur.

- ✓ **XX.yüzyıla kadar Edirne ve Topkapı saraylarında** *Türkülerin, ilahilerin, marşların söylendiği, oyunların oynandığı* **helva sohbetleri** de bir başka sözlü kültür geleneğidir.

- **Şehzadelerin bulunduğu sancak şehirleri** olan *Trabzon, Amasya, Manisa* başta olmak üzere *Edirne ve Bursa* gibi şehirleri de edebiyat toplantıları yapıldı.

- **Osmanlı'da yazılı kültür ürünleri** *Eski Anadolu Türkçesiyle* XIII. yüzyıldan itibaren verilmeye başlanmış; XIV. ve XV. yüzyıllarda gelişimini sürdürmüştür.
- Yazılı edebiyatta da varlığını sürdüren destan geleneği, bu dönemde **Battalnameler, Danişmendnameler** ve **Saltukname**ler gibi eserlerle karşımıza çıkmaktadır.

Tekke ve tasavvuf edebiyatının önemli şairi Ahmet Yesevi'nin "Hikmet" adlı şiiri Osmanlı coğrafyasında

- ✓ İlahi
- ✓ Nefes
- ✓ Methiye
- ✓ Deme
- ✓ Nutuk
- ✓ Devriye
- ✓ Şathiye

gibi türlerle karşımıza çıkmaktadır.

- **Alevi-Bektaşî** halk şiirinin kurucusu olan **Kaygusuz Abdal** ise nefes ve şathiyeleriyle ünlüdür.
- **Seyyit Nesimi**, tasavvuf inançlarıyla **Yunus Emre** ile benzerlik gösterir
- Divan edebiyatı, Oğuz Türklerinin Anadolu'da oluşturdukları Türk İslam kültürünü anlatan, Fars ve Arap edebiyatlarının yazım özellikleriyle gelişmiş klasik Türk edebiyatıdır
- *İlahi aşk, dinî ve tasavvufî* konular işlenir.
- *Toplumsal hiciv ve mizah* türlerinde de önemli eserler verildi
- **Arapça** ve **Farsça** kelimeler fazlaca kullanıldığından dili ağırdır.
- **II. Murat, II. Mehmet, II. Bayezid, Cem Sultan, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman** gibi padişahlar divan şairidir.

II. MURAT DÖNEMİ'NDEKİ KÜLTÜREL GELİŞMELER

Sultan II. Murat (Temsilî resim)

- **Türkçenin yozlaşmasına karşı tedbirler** alarak Arapça ve Farsça eserleri Türkçeye çevirdi.
- Mütercimlere eserlerinde sade ve açık bir dil kullanmalarını tavsiye etti.
- Âlim ve şairlerin çoğu, eserlerini Türkçe yazdı.

- ✓ **Danişmendnâme** (Türklerin Anadolu'yu fethini anlatan destan) ve **Kâbüsnâme** (Mercimek Ahmet'e ait nasihatnâme) II. Murat döneminde Türkçeye çevrildi.

- **Azerbaycan, Türkistan ve Arap Yarımadası'ndan bilim insanları** Edirne ve Bursa'ya yerleştirildi.
- **II. Murat, imar işlerine de önem verdi.**
- *Birçok eserin yapılmasına öncülük ettiği için* **Ebü'l-Hayrat** diye anıldı.
- **Bursa ve Edirne** olmak üzere Rumeli'de birçok *camiler, medreseler, saraylar ve köprüler* yaptırdı.
- **Bursa Muradiye Cami ve Edirne Muradiye Cami** kendi adını verdiği eserlerdir.
- **Üç Şerefeli Camii**'nin yanına ise bir medrese ve fakirler için bir de imarethane mevcuttur.

Üç Şerefeli Cami – Edirne

ŞAİR SULTANLAR

- II.Murat'tan V.Mehmet Reşat'a kadar Divan şiirleri yazan padişahlar Divan edebiyatı ananesince ad yerine mahlas kullandılar.

- ❖ **Fatih** şiirlerinde **AVNi (Yardım eden)** mahlasını kullandı.

- ❖ **II.Bayezit** Çağatay lehçesini ve Uygur Türkçesini iyi bilirdi.
- ❖ Şiirlerinde **ADLİ (Hakkaniyet)** mahlasını kullandı.

- ❖ **Yavuz**, Arapça ve Farsça'yı çok iyi bilirdi.
- ❖ Şiirlerinde **SELİMİ (iyi niyetli, dürüst)** mahlasını kullandı.

- ❖ **Kanuni**, en çok şiir yazan padişahtır.
- ❖ Biri Farsça iki Divan sahibidir.
- ❖ Şiirlerinde **MUHiBBi (Seven, sevgi besleyen)** mahlasını kullandı.

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

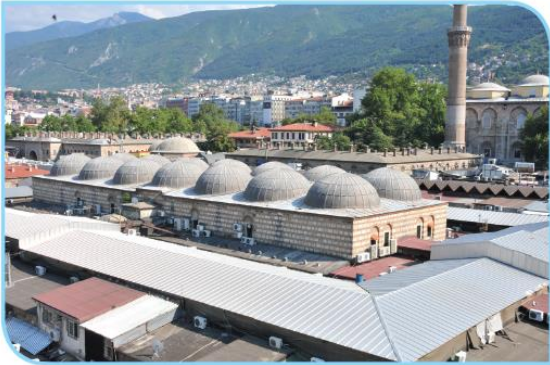
Saltanat dedikleri ancak cihan kavgasıdır

Olmaya baht ü sa'adet dünyada vahdet gibi

OSMANLI'DA ZANAAT, SANAT VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

OSMANLI'DA ŞEHİR PLANLAMASI

- ❑ **Anadolu ve Rumeli'de şehir kültürü**, *Türk ve İslam kültürü başta olmak üzere* diğer kültürleri de özümseyerek biçimlendi.
- ❑ **Osmanlı kültürü** *Türkiye Selçuklularının izlerini taşır.*
- ❑ **Şehir planlamacılığı**, *ticari faaliyetler bölgelerinde yoğunlaştı.*
- ❑ **Çarşıların oluşmasında** *kale veya şehir surları, önemli yollar ve önemli kültürel alanlar etkilidir.*
- ❑ **Cami, bedesten ve imaret** *klasik dönem eserleridir.*
- ❑ **Şehir merkezlerinde** *Bedestenler, etrafında ise hanlar bulunmaktadır.*

Yıldırım Bayezid Bedesteni-Bursa

Bedesten:

- ◆ Değerli malların satılması için inşa edilmiş, kubbelerle örtülü ve genellikle dikdörtgen planlı büyük yapılara verilen addır.

Hanlar

- ◆ Sadece geceleme ihtiyacını karşılayan yerler değil, aynı zamanda ticari işlevi de olan yapılarıdır.

Külliye

- ◆ Şehir merkezinde sağlık, eğitim, kültürel hizmetleri sunan yapılardır. (Çok amaçlı yapılar topluluğu)
- ◆ Osmanlı şehir merkezlerinde büyük camiler genelde külliye ile bağlantılıydı.
- ◆ Külliye olması için Cami olması şarttır.

İmarethane (Aşevi)

- ◆ Yoksullara, medrese öğrencilerine, tekkelerde kalanlara, yolculara yemek dağıtmak üzere kurulan hayır kurumlarıdır.

- ❑ **Mahalle**, *konut, sokak sistemi ve çeşitli faaliyetlerin gerçekleştiği bölgelerdi.*
- ❑ **Evler** *çok katlı değildi.*
- ❑ **Birinci kat** *taştan yapılan hizmet katıdır. (Depo, çamaşır yıkama yeri, tuvalet ve mutfak)*
- ❑ **Üst kat** *oturma alanı olarak kullanıldı.*
- ❑ **Odalar arasında eyvan** *bulunurdu.*

Eyvan

- ❑ **Şehir merkezi dışında** *endüstriyel faaliyetler ve kırsal kesimle bağlantısı olan zanaatkarlar yer alırdı.*

(Dericiler, boyacılar, kesimhaneler, kasaplar, demirciler, çilingirler, bakırcılar, çömlekçiler, saraçlar, gıda maddesi satıcıları vs.)

OSMANLI MİMARİ ANLAYIŞI

- ❑ Erken Dönem Osmanlı mimarisinin temel ögesini külliyeler ve bu alanlardaki camilerdir.
- ❑ Mimari yapılar Erken Dönem'de İznik, Bursa ve Edirne'de yapıldı.

⇒ **Hacı Özbek Cami (İznik / Orhan)**

⇒ **Süleyman Paşa Medresesi**

⇒ **Ulu Cami (Bursa / Yıldırım Bayezid)**

⇒ **Yıldırım Bayezid Bedesteni,**

⇒ **Yıldırım Darüşşifası (İlk hastane)**

- ❑ Kendine has üslub olan **Klasik Dönem İstanbul'un fethi** ile başlar.
- ❑ **İlk kez** merkezî kubbeli camilere, **yarım kubbeler** eklendi.
- ❑ **İlk örneği İstanbul Bayezid Cami**'dir
- ❑ **Camilerin yanında ekonomik ve sosyal ihtiyaçları karşılayan Külliyeler** inşa edildi.
- ❑ Bu dönem "**Büyük Külliye Devri**" olarak adlandırıldı.

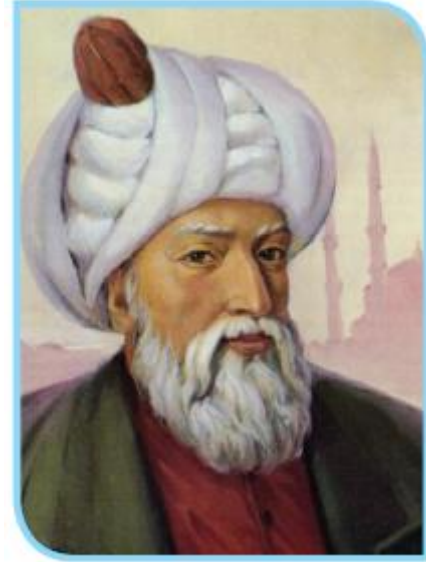
⇒ **Fatih Külliyesi**

⇒ **II. Bayezid Külliyesi**

⇒ **Süleymaniye Külliyesi**

Menfaat karşılığı yapılan iyilik, iyilik değildir. İyilik, sebep ve netice zincirinin dışındadır

Tolstoy

Mimar Sinan

- ❑ **XVI. yüzyılın mimari ustası Mimar Sinan** Yavuz Dönemi'nde orduya katıldı.
- ❑ **Kanuni, II.Selim ve III.Murat** dönemlerinde mimarbaşydı.
- ❑ **Dönemin en büyük hattatlarından, nakkaşlarından, oymacılarından ve çinicilerinden faydalandı.**
- ❑ **Ayasofya'yı yeniden inşa etti.**
- ❑ Dört yüzden fazla eseri mevcuttur.

81 cami	50 mescit	6 mahzen
55 medrese	19 türbe	3 hastane
14 imaret	32 hamam	8 köprü
33 saray	16 kervansaray	
7 su bendi	7 dârülkurrâ	

Darrülkurrâ: Kur'an-ı Kerim okunan yer

Su bendi: Baraj

Hemen herkes tartışabilir, fakat güzel konuşabilmek, herkesin yapacağı iş değildir.

Alcot

Şehzade Cami (İstanbul) Çıraklık Dönemi

Süleymaniye Cami (İstanbul) Kalfalık Dönemi

Selimiye Cami (Edirne) Ustalık Dönemi

OSMANLI EL SANATLARI

Ahşap ve Taş İşlemeciliği

Ahşap işlemeciliği ile ilgili tablo
(Mehmet Ali Diyarbakırlıoğlu)

- ❑ **Kapı ve pencere kapaklarında**, minberler kullanım alanı oldu.
- ❑ **Ahşap taştan daha zengin bezeme tekniklerine** sahipti.
- ❑ Ahşap işçiliği sanatkarlarına **"neccar"** denilirdi

Kakmacılık

Ağaç üzerinde, ahşap bir malzemede, mobilyada belirlenmiş desen ve çizimlere göre oyulmuş yuvalara gümüş sedef vb. süs maddeleri yerleştirilerek yapılan süsleme sanatıdır.

- ❑ **Taş işlemeciliği** Türk mimarisinin temel unsurlarından biridir.
- ❑ **Devrine göre** şehir ve kasabalarda taş işlemeciliği ile yapılan eserler;

- ⇒ **Dinî** → Cami, mescit, tekke, türbe
- ⇒ **Eğitim** → Medrese, mektep
- ⇒ **Sağlık** → Darüşşifa, Bimarhane

Divriği Cami taş işleciliği

Dokumacılık

Uşak halı dokumacılığı

- ❑ **Pamuk, keten, kadife, ipek, yün vb. malzemenin elde edilmesinden kullanıma hazır hâle gelene kadar** (kumaş, halı, kilim vs.) geçirdiği sürecin tamamına verilen addır.
- ❑ **Osmanlı dokuma sanatının gelişmesinde** *Türkiye Selçukluları ve Anadolu Beylikleri Devri* dokumalarının payı büyüktür.

- ◆ Saray sanatı olarak devlet hazinesine büyük gelir sağladığından devlet kontrolünde yapıldı.
- ◆ İpek kumaşlar, Osmanlı törenlerinde ve yüksek sınıf kültüründe, sosyal konum belirleyicisiydi.

Geyikli Halı (Halı Müzesi)

- ❑ XV. yüzyıldan itibaren halı sanatında **çiçek dekorlu, madalyon** ve **yıldız motifli çeşitli zengin süslemeler** yer aldı.
- ❑ Özellikle **Gördes düğümü** ile yünden dokunmuş olan **Uşak halıları** *madalyonlu* ve *yıldızlı halıların* en güzel örneklerini teşkil etmiştir.

Çinicilik

- ❑ Kil topraktan yapılan levhaların genellikle çiçek resimleriyle bezenip fırında pişirilmesi sanatıdır.
- ❑ Çini sanatında, İznik ve Kütahya, Osmanlı Devleti'nin en önemli çini ve seramik merkezleri idi.

Çinicilik Örnekleri

- ⇒ **Bursa'daki Yeşil Cami ve Yeşil Türbe**
- ⇒ **Topkapı Sarayı**
- ⇒ **Sultan Ahmet Cami**

Hat Sanatı

- ❑ Yazı veya çizgi anlamına gelen “hat”, güzel yazı yazma sanatıdır.
- ❑ Hat sanatı ile uğraşanlara ise “hattat” denilir.
- ❑ XVI. yüzyıl hat sanatının önemli hattatçıları Amasyalı Şeyh Hamdullah ve Ahmet Karahisari'dir.

Devler gibi eserler bırakmak için,
karıncalar gibi çalışmak lazım.

Necip Fazıl Kısakürek

